

Limes – 2018

*A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
tudományos évkönyve*

*Науковий вісник
Закарпатського угорського інституту ім. Ференца Ракоці II*

*Scientific Bulletin
of Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education*

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАКАРПАТСЬКИЙ УГОРСЬКИЙ ІНСТИТУТ ІМЕНІ ФЕРЕНЦА РАКОЦІ ІІ

LIMES

Науковий вісник
Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці ІІ

2018
Том V

Берегове–Ужгород
2018

Науковий вісник «LIMES» засновано у 2014 році та видається за рішенням Вченої ради Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці ІІ. У науковому віснику публікуються наукові статті викладачів та студентів Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці ІІ, а також дослідження українських та іноземних учених угорською, українською та англійською мовами. Цей том «LIMES» об'єднує праці з економіки, математики, фізики, біології, педагогіки, історії та суспільствознавства.

**Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
Серія КВ №20762-10562Р від 08.05.2014 р.**

*Рекомендовано до друку Вченою радою Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці ІІ
(протокол № 5 від 19.12.2018 р.)*

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР:

Льдіко Орос, кандидат педагогічних наук (кафедра педагогіки та психології, ЗУІ ім. Ф. Ракоці ІІ)

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ РЕДАКТОР:

Слизавета Молнар Д, доктор філософії з гуманітарних наук, спеціальність «історія»
(кафедра історії та суспільних дисциплін, ЗУІ ім. Ф. Ракоці ІІ)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Адальберт Бовді, доктор фізико-математичних наук, професор
(кафедра математики та інформатики, ЗУІ ім. Ф. Ракоці ІІ)

Адальберт Рац, доктор філософії з природничих наук, спеціальність «науки про землю: петрологія»
(кафедра історії та суспільних дисциплін, ЗУІ ім. Ф. Ракоці ІІ)

Бейла Надь, кандидат біологічних наук, доцент (кафедра біології та хімії, ЗУІ ім. Ф. Ракоці ІІ)

Віра Протопопова, доктор біологічних наук, професор (кафедра біології та хімії, ЗУІ ім. Ф. Ракоці ІІ)

Золтан-Шандор Варга, доктор біологічних наук, професор-емерит
(кафедра еволюційної зоології та біології людини, Дебреценський університет)

Йосип Молнар, кандидат географічних наук (кафедра географії та туризму, ЗУІ ім. Ф. Ракоці ІІ)

Лорант-Денеш Давід, габілітований доктор у галузі «регіональні науки», професор
(Інститут економіки та розвитку регіонів, Університет ім. Святого Іштвана)

Маргарета Кейс, кандидат історичних наук (кафедра філології, ЗУІ ім. Ф. Ракоці ІІ)

Марія Ген, кандидат біологічних наук, габілітований доктор у галузі «науки про довкілля»
(кафедра ботаніки, Університет ім. Святого Іштвана)

Олександр Бергхауер, кандидат географічних наук (кафедра географії та туризму, ЗУІ ім. Ф. Ракоці ІІ)

Роберт Бачо, доктор економічних наук (кафедра обліку і аудиту, ЗУІ ім. Ф. Ракоці ІІ)

Юрій Жигуц, доктор технічних наук, професор (кафедра математики та інформатики, ЗУІ ім. Ф. Ракоці ІІ)

ВІДПОВІДАЛЬНИ ЗА ВИПУСК:

Василь Брензович, кандидат історичних наук (Благодійний фонд за ЗУІ)

ТЕХНІЧНЕ РЕДАГУВАННЯ: Олександр Добош

ВЕРСТКА: Вікторія Товтін, Олександр Добош

КОРЕКТУРА: Льдіко Гріца-Варцаба, Томаш Врabelь, Олександр Кордонець

ОБКЛАДИНКА: Ласло Веждел

УДК: Бібліотечно-інформаційний центр «Опаці Черє Янош» при ЗУІ ім. Ф. Ракоці ІІ

За зміст опублікованих статей відповідальність несуть автори.

Друк наукового вісника здійснено за підтримки уряду Угорщини:

KÉSZÜLT A MAGYAR KORMÁNY
TÁMOGATÁSÁVAL

Засновник: Благодійний фонд Закарпатського угорського педагогічного інституту (від 2016 року Благодійний фонд За Закарпатський угорський інститут)

Видавництво: Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ (Адреса: пл. Кошута 6, м. Берегове, 90202. Веб-сторінка: www.kmf.uz.ua Електронна пошта: foiskola@kmf.uz.ua Тел.: (00 380-3141) 4-28-29) та ТОВ «РІК-У» (Адреса: вул. Гагаріна 36, м. Ужгород, 88000. Електронна пошта: print@rik.com.ua)

Поліграфічні послуги: ТОВ «РІК-У»

UKRAJNA OKTATÁSI ÉS TUDOMÁNYOS MINISZTERIUMA
II. RÁKÓCZI FERENC KÁRPÁTALJAI MAGYAR FŐISKOLA

LIMES

A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola
tudományos évkönyve

2018
V. évfolyam

Beregszász–Ungvár
2018

A „LIMES” című tudományos évkönyv 2014-ben alapított és a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Tudományos Tanácsának határozata alapján jelenik meg. A tudományos évkönyv a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola tanárainak, hallgatóinak munkáit, valamint ukrainai és külföldi tudósok magyar, ukrán és angol nyelvű tanulmányait adja közre. A „LIMES” jelen kötete a közgazdaság-, matematika-, fizikai, biológiai, nevelés-, történelem- és társadalomtudomány különböző területeit öleli fel.

Nyomatott tömegtájékoztatói eszközök állami nyilvántartásának igazolása:
széria: KB № 20762-10562P; kiadta: Ukrajna Állami Nyilvántartási Szolgálat 2014.05.08-án.

*Kiadásra javasolta a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Tudományos Tanácsa
(2018.12.19., 5. számú jegyzőkönyv).*

FŐSZERKESZTŐ:

dr. Orosz Ildikó, PhD (Pedagógia és Pszichológia Tanszék, II. RF KMF)

FELELŐS SZERKESZTŐ:

dr. Molnár D. Erzsébet, PhD (Történelem- és Társadalomtudományi Tanszék, II. RF KMF)

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG:

dr. Bacsó Róbert, a közgazdaság-tudományok doktora (Számvitel és Auditálás Tanszék, II. RF KMF)

dr. Berghauer Sándor, PhD (Földtudományi és Turizmus Tanszék, II. RF KMF)

prof. dr. Bódi Béla, a fizika- és matematika tudományok doktora (Matematikai és Informatika Tanszék, II. RF KMF)

prof. dr. habil. Dávid Lóránt Dénes (Regionális Gazdaságtani és Vidékfejlesztési Intézet, Szent István Egyetem)

dr. habil. Höhn Mária, a biológiai tudományok kandidátusa (Növénytani Tanszék, Szent István Egyetem)

dr. Kész Margit, PhD (Filológia Tanszék, Magyar Tanszéki Csoport, II. RF KMF)

dr. Molnár József, PhD (Földtudományi és Turizmus Tanszék, II. RF KMF)

dr. Nagy Béla, a biológiai tudományok kandidátusa (Biológia és Kémia Tanszék, II. RF KMF)

prof. dr. Protopopova Vira, a biológiai tudományok doktora (Biológia és Kémia Tanszék, II. RF KMF)

dr. Rácz Béla, PhD (Történelem- és Társadalomtudományi Tanszék, II. RF KMF)

prof. dr. Varga Zoltán Sándor, a biológiai tudományok doktora, professor emeritus
(Evolúciós Allattani és Humánbiológiai Tanszék, Debreceni Egyetem)

prof. dr. Zsiguc György, a műszaki tudományok doktora (Matematikai és Informatika Tanszék, II. RF KMF)

A KIADÁSÉRT FELEL:

dr. Brenzovics László, PhD (Kárpátaljai Magyar Főiskoláért Jótékonyági Alapítvány)

Műszaki szerkesztés: Dobos Sándor

Tördelés: Tótin Viktória, Dobos Sándor

Korrektúra: Grica-Varcaba Ildikó, Vrabely Tamás, Kordonec Olekszandr

Borítóterv: Vezsdel László

ETO-besorolás: a II. RF KMF Apáczai Csere János Könyvtára

A közölt tanulmányok tartalmáért a szerzők a felelősek.

A tudományos évkönyv megjelenését Magyarország kormánya támogatja:

Alapító: Kárpátaljai Magyar Tanárképző Főiskola Jótékonyági Alapítványa (2016-tól Kárpátaljai Magyar Főiskoláért Jótékonyági Alapítvány)

Kiadó: a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola (Cím: 90202 Beregszász, Kossuth tér 6. Honlap: www.kmf.uz.ua E-mail: foiskola@kmf.uz.ua Tel.: (00 380-3141) 4-28-29) és a „RIK-U” Kft. (Cím: 88000 Ungvár, Gagarin u. 36. E-mail: print@rik.com.ua)

Nyomdai munkák: „RIK-U” Kft.

© A szerzők, 2018

© A szerkesztők, 2018

ISSN 2411-4081

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
FERENC RÁKÓCZI II TRANSCARPATHIAN HUNGARIAN COLLEGE OF HIGHER EDUCATION

LIMES

Scientific Bulletin
of Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education

2018
Volume V

Berehove–Uzhhorod
2018

UDC 001.89(058)
L 67

The scientific bulletin “LIMES” was established in 2014 and is published according to the resolution of the Academic Council of Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education. The scientific bulletin publishes in Hungarian, Ukrainian and English languages students' and teachers' academic studies of Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, and researchers' academic articles from Ukraine and abroad. The given volume of “LIMES” contains academic studies and articles in Economics, Mathematics, Physics, Biology, Pedagogy, History and Social Sciences.

**Certificate of State Registration of Printed Mass Media, Series KB, No. 20762-10562P,
Issued by the State Registration Service of Ukraine on the 8th of May, 2014**

*Recommended to publication by the Academic Council of Ferenc Rákóczi II Transcarpathian
Hungarian College of Higher Education, record No. 5 of December 19, 2018*

EDITOR-IN-CHIEF:

Ildikó Orosz, PhD (Department of Pedagogy and Psychology, Transcarpathian Hungarian College)

MANAGING EDITOR:

Erzsébet Molnár D., PhD (Department of History and Social Sciences, Transcarpathian Hungarian College)

EDITORIAL BOARD:

Béla Bódi, D.Sc. in Physics and Mathematics, professor
(Department of Mathematics and Computer Science, Transcarpathian Hungarian College)

Béla Nagy, C.Sc. in Biology (Department of Biology and Chemistry, Transcarpathian Hungarian College)

Béla Rácz, PhD (Department of History and Social Sciences, Transcarpathian Hungarian College)

József Molnár, PhD (Department of Geography and Tourism, Transcarpathian Hungarian College)

Lóránt Dénes Dávid, PhD, habilitation, professor
(Institute of Regional Economics and Rural Development, Szent István University)

Margit Kész, PhD (Department of Philology, Hungarian Departmental Group, Transcarpathian Hungarian College)

Mária Höhn, C.Sc. in Biology, habilitation (Department of Botany, Szent István University)

Róbert Bacsó, D.Sc. in Economics (Department of Accounting and Auditing, Transcarpathian Hungarian College)

Sándor Berghauer, PhD (Department of Geography and Tourism, Transcarpathian Hungarian College)

Vira Protopopova, D.Sc. in Biology, professor
(Department of Biology and Chemistry, Transcarpathian Hungarian College)

Yurij Zhiguts, D.Sc. in Technical Sciences, professor
(Department of Mathematics and Computer Science, Transcarpathian Hungarian College)

Zoltán Sándor Varga, D.Sc. in Biology, professor emeritus
(Department of Evolutionary Zoology and Human Biology, University of Debrecen)

RESPONSIBLE FOR PUBLISHING:

László Brenzovics, PhD (Charitable Foundation of Transcarpathian Hungarian College)

Technical editing: Sándor Dobos

Page proof: Viktória Tótin, Sándor Dobos

Proof-reading: Ildikó Gríca-Varcaba, Oleksandr Kordonec, Tamás Vrabely

Cover design: László Vezsdel

Universal Decimal Classification (UDC): The Apáczai Csere János Library of Transcarpathian Hungarian College

Authors are responsible for the content of academic studies and articles.

The publication of the scientific bulletin is sponsored by the government of Hungary:

Founder: Charitable Foundation of Transcarpathian Hungarian Pedagogical College (after 2016 Charitable Foundation “In support of the Transcarpathian Hungarian College”)

Publishing: Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education (Address: Kossuth square 6, 90202, Berehove, Ukraine. Website: www.kmf.uz.ua E-mail: foiskola@kmf.uz.ua Tel.: (00 380-3141) 4-28-29) and “RIK-U” LLC (Address: Gagarin Street 36, 88000 Uzhhorod, Ukraine. E-mail: print@rik.com.ua)

Printing: “RIK-U” LLC

© The Authors, 2018

© The Editors, 2018

ISSN 2411-4081

© Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, 2018

3MICT-TARTALOM-CONTENT

		
CSEHNÉ PAPP IMOLA-VINÁRNÉ BELLÁSZ ZSUZSANNA: <i>Új jelenségek a munkaerőpiacon: a munkaerőhiány</i>		11
R. FEDOR ANITA: <i>A kisgyermekes nők emberi tőkeberuházása a gyermekgondozási szabadság alatt</i>		23
		
ZHIGUTS, YURIJ-KUDLOTYÁK, CSABA-PALLAY, DEZSŐ: <i>Perspective Hardening Technologies Are Based on Laser Surface Hardening and Self-propagating High-temperature Synthesis</i>		37
VOLOSCSUK MIKLÓS: <i>Kárpáti Bioszféra Rezervátum. Története, nemzetközi elismerések, területi struktúrája, természeti és kulturális értékek, védelem</i>		41
		
AMBRUS JENŐ: <i>Hivatalos rendezvények protokollja</i>		47
		
SZUPERÁK ALEXANDRA: <i>A magyar nyelvű színjátszás fejlődésének lehetőségei Kárpátalján a rendszerváltás éveiben</i>		79
		
BÚS, IMRE: <i>Virtuality and Development: Philosophical, Aesthetic, Psychological and Pedagogical aspects</i>		87
КИШ, ЮЛІАННА: <i>Педагогічні аспекти діяльності дитячих інструментальних ансамблів</i>		97
NAGY BÉLA-KOHUT ERZSÉBET-MOLNÁR LÁSZLÓ-ABLONCI ANNAMÁRIA: <i>A természettudományi oktatás gyakorlatának és a diákok természettudományos érdeklődésének vizsgálata magyarországi és kárpátaljai tanárok és diákok körében</i>		105
SZERB GYÖRGY-SZERB BOGLÁRKA: <i>A szabadidősport-események helye a magyar felsőoktatásban és a Kaposvári Egyetemen. A sportesemények mint a vállalkozások, a közösségépítés és az egyetemi imázs építésének eszközei</i>		117
		
SZABÓ, NOÉMI: <i>The importance of cross-linguistic interaction in third language learning</i>		125
KACSUR, ANNAMÁRIA: <i>Motivation to learn English of learners of upper primary forms</i>		139

СЕМРАД, ОМЕЛЯН: *В.І.Вернадський – перший президент Української академії наук (до 100-річчя заснування НАН України).....* **151**

RÁCZ BÉLA: *Adalékok Beregszász mai területének legkorábbi történetéhez.....* **155**

DANCS GYÖRGY: *Közegészségügy és orvosi eljárások az 1831-es kolerajárvány idején Bereg vármegyében.....* **163**

SZAKÁL IMRE: *Az első világháborúban elesett beregszászi katonák emlékezete.....* **179**

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola ESEMÉNYNAPTÁRA a 2016/2017. tanév I–II. félévére..... **203**

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola ESEMÉNYNAPTÁRA a 2017/2018. tanév I–II. félévére..... **209**

В.І.ВЕРНАДСЬКИЙ – ПЕРШИЙ ПРЕЗИДЕНТ УКРАЇНСЬКОЇ АКАДЕМІЇ НАУК (ДО 100-РІЧЧЯ ЗАСНУВАННЯ НАН УКРАЇНИ)

СЕМРАД, ОМЕЛЯН

кандидат хімічних наук, доцент-пенсіонер УжНУ

Volodimir Vernadzkij az ukrán tudományos élet meghatározó alakja, az 1918-ban alapított Ukrán Tudományos Akadémia(UTA) első elnöke volt. Jelen tanulmány a neves tudós életét és munkásságát mutatja be az UTA alapításának 100. évfordulója alkalmából.

АБСТРАКТ

Володимир Вернадський – одна з визначних постатей українського наукового життя, перший президент заснованої у 1918 році Академії наук України(АНУ). У статті розкрито віхи біографії та наукову діяльність вченого з нагоди 100-ї річниці заснування АНУ.

Володимир Іванович Вернадський народився 28 лютого (12 березня) 1863 року в Санкт-Петербурзі в сім'ї економіста Івана Васильовича Вернадського. Батько народився в Києві, тут вчився, закінчив університет, у 1843 році відправився за кордон, де вивчав політичну економію. Через 4 роки молодий вчений захистив магістерську дисертацію, потім докторську, після чого зайняв кафедру політекономії спочатку у Київському, а потім – у Московському університеті. Перехід до Московського університету співпав із одруженням. Його жінкою стала симпатична російська дівчина – Марія Миколаївна Шигаєва. Через деякий час молода сім'я переселилася в Санкт-Петербург, де Іван Васильович став професором Головного педагогічного інституту, а пізніше – Олександрівського ліцею. Його дружина – Марія Миколаївна у 1860 році померла від туберкульозу. Незабаром Іван

Васильович одружився вдруге на Ганні Петрівні Константинович, яка давала уроки співу в Петербурзі.

12 березня 1863 року у Вернадських в Петербурзі народився син – Володимир, а потім дві його сестри – Ольга і Катерина. Через 4 роки в сім'ї сталася катастрофа – у батька виник кроволив у мозок. Після цього той вимушений був залишити викладацьку роботу, а коли його стан дещо покращився, став керуючим Харківської контори Державного банку і перевіз сімю у Харків. Тут почалася щаслива, неповторна пора дитинства Володі. У Полтаві мешкали родичі, до яких сім'я Івана Васильовича часто їздила. Радість молодому Володимирі приносили позитивні думки і книги.

У 1873 році Володя вступив у перший клас Харківської гімназії. З великою насолодою читав твори українських письменників. Особливо захоплювався творами Квітки-Основ'яненка. У літні канікули їздив з батьком на Міжнародну виставку у місто Відень. Через деякий час Іван Васильович з Володимиром поїхали у Мілан. Тут випадково у місцевій газеті прочитали статтю про те, що у Росії заборонили друкувати українською мовою. Батько розповів синові про всю історію боротьби українців за незалежність, навіть про таємну спілку – Кирило-Мефодіївське братство, одним з керівників якого був дядько матері – Ганни Петрівни. Після цього Володя повернувся додому свідомим українцем і залишився таким все життя.

Незабаром сім'я Вернадських повернулася у Санкт-Петербург, де Іван Васильович став займатися журнальною та видавничою діяльністю. У 1876 році Володя став петербурзьким гімназистом, де під впливом викладачів і друзів у його душі прокинулися інстинкти натураліста. Особливо великий вплив на Володю мав Андрій Миколайович Краснов, з яким Володя ловив жуки і метелики, шукав різні рослини та виконував цікаві хімічні дослідження.

У 1881 році більша частина випускного класу Першої петербурзької гімназії вступила на природниче відділення фізико-математичного факультету університету. Володимир Іванович також пішов цим шляхом. Він згадує, що на лекціях Менделєєва, Бекетова і Докучаєва відкрився перед ними новий світ, і вони енергійно кинулись у наукову роботу. З 3-го курсу Володимир спеціалізувався по кристалографії і мінералогії і знаходився під сильним впливом Менделєєва, який викладав неорганічну хімію. Дещо пізніше він потрапив під вплив чудового ґрунтознавця Василя Васильовича Докучаєва, який став для Володі дійсним безпосереднім вчителем та керівником.

У 1886 році Володимир Вернадський одружився з Наталією Єгорівною Старицькою, з якою познайомився за рік до того. 1887 року у Вернадських народився син Георгій. Незабаром Володимир Вернадський поїхав на два роки у закордонне відрядження (Італія, Німеччина, Франція, Англія, Швейцарія). Він працював за кордоном у хімічних і кристалографічних лабораторіях, став членом-кореспондентом Британської асоціації наук.

Після захисту докторської дисертації у 1897 році Вернадський став професором Московського університету. Через рік у Вернадських народилась донька Ніна (згодом вона стала лікарем-психіатром).

В.І.Вернадський – вже відомий професор, а також борець за свободу висловлювання думок. На знак протесту проти урядової політики Вернадський залишив Московський університет і переїхав до Петербурга, продовжуючи політичну і наукову діяльність. Пізніше перебіг революційних подій спонукав його до праці в Тимчасовому уряді. Після Жовтневого перевороту Вернадський не здав своїх позицій, підписав звернення, в якому були і такі слова: «...зусиллями

народу буде покладено кінець пануванню насильників.» За наказом влади почалося переслідування тих, хто підписав звернення. Вернадський тоді переїхав до Полтави. Це було вже у листопаді 1917 року.

У квітні 1918 року прийшов до влади гетьман Скоропадський, проголосили Українську державу. Вернадського запросили до Києва. Тут він очолив Комісію з організації Української академії наук, Української національної бібліотеки, а також Комісію з питань вищої школи. З Москви до Києва переїхали понад 20 відомих науковців. Позиція Вернадського з цих питань була такою: «Важливо створити сильний центр наукових досліджень українського народу, його історії, його мови, природи України».

13 вересня 1918 року на засіданні комісії за доповіддю Вернадського ухвалили заснувати щорічні асигнування на наукові роботи, експедиції тощо. Комісія, між іншим, розробила і Статут академії. У жовтні 1918 року Вернадського обрали першим президентом Української академії наук (УАН).

З приходом до влади більшовиків становище УАН погіршилося. Вернадський захворів на висипний тиф і всю зиму 1919–1920 років лікувався. Через його хворобу вже в кінці 1919 року президентом УАН став Орест Левицький.

Подальший життєвий шлях Вернадського склався так: 1920 рік – його обрали ректором Таврійського університету, 1921 рік – повернувся до Петрограда, його призначили директором Радієвого інституту.

В.І.Вернадський на початку 20-х років ХХ ст. був дуже здивований, коли в Російську академію наук прийшов лист від ректора Паризького університету – знаменитої Сорбонни, запрошення Вернадського прочитати там курс лекцій з геохімії. Вернадський

згодився поїхати у Францію. Дозвіл на виїзд вдалось отримати лише через півроку. Він виїхав лише у червні 1922 року і прибув у Париж 30 червня. Під час першої розмови з керівництвом університету йому запропонували залишитися професором Паризького університету, але Вернадський відмовився.

У Парижі одночасно з викладанням в університеті написав книгу «Нариси геохімії», в якій дав синтез праці всього свого життя. Книга вийшла друком у 1924 році в Парижі спочатку на французькій мові. Ця книга принесла авторові світову славу.

У Франції Вернадський відновив свій контакт з Марією Склодовською-Кюрі, двічі лауреатом Нобелівської премії (з фізики та хімії). Історія цих контактів така: з 1906 по 1911 роки у М.Кюрі працював петербурзький радіолог Л.С.Коловрат-Червинський, який досліджував радійвмісні солі. У 1912 році він повернувся в Петербург, де продовжував роботи з радіоактивності у Мінералогічній (Радіогеохімічній) лабораторії, яку очолював В.І.Вернадський. Що стосується самого Вернадського, то він зустрічався з М.Кюрі ще у 1911 році у Парижі, де знайомився з досвідом діяльності її лабораторії.

У 1924–1925 роках Вернадський безпосередньо працював у М.Кюрі в Інституті радію в Парижі, де разом зі співробітницею цього інституту Шаме вивчав новий мінерал – кюрит. Строк перебування Вернадського у Парижі було продовжено до травня 1925 року.

У 1926 році в Росії побачила світ книга Вернадського «Біосфера», яка пізніше була перекладена на різні мови. В цьому ж році чеські друзі запросили Вернадського прочитати курс геохімії металів у Празькому університеті на французькій мові. Читання цього курсу перенесли на 1928 рік.

Повернувшись до Петербурга, Вернадський активно взявся за пошуки та дослідження радіоактивних мінералів на території всього Радянського Союзу та організував Відділ живої речовини у АН СРСР. У 1935 році переїхав до Москви, працював над проблемою «життя у космосі».

У роки війни сім'ю Вернадських евакуювали в Борове Кокчетавської області. Тут Володимир Іванович з дружиною Наталією Єгорівною часто виходили на прогулянки і любувалися гарною природою. На початку лютого 1943 року Наталії Єгорівни погіршився стан здоров'я – непрохідність кишечника, і 3-го лютого вона раптово померла. Її поховали у Боровому. Володимир Іванович дуже важко переніс цю втрату. Наступного року він видав останню свою працю: «Деякі слова про ноосферу».

Творча спадщина В.І.Вернадського є дуже різноплановою. Важливе місце в його діяльності займали, зокрема, мінералогія, геологія, кристалографія, геохімія, біогеохімія, радіогеологія, космічна хімія. Вернадський своїм вченням про ноосферу збагатив також філософію. Він вчив, що ноосфера – це ідея про гармонійне виходження людини та її господарської діяльності у біогенний колообіг речовин.

В.І.Вернадський за своє життя створив могутню, всесвітньовідому наукову школу хіміків, мінералогів, кристалографів, геохіміків, біогеохіміків, радіогеологів, космохіміків. Його видатними учнями були О.Є.Ферсман, К.А.Ненадкевич, В.Г.Хлопін, Б.Л.Личков, О.М.Симерин, О.П.Виноградов, Л.А.Кулик та інші. Він був членом НАН України, Російської АН, АН СРСР і Петербурзької АН, дійсним членом НТШ та низки інших академій (Паризької, Чеської).

Вернадський у 1918 році заснував у Києві хімічну лабораторію та особисто керував її

роботою протягом 1918–1919 років. На час службових відраджень керівництво лабораторією покладалось на академіка Володимира Кістяківського. У 1931 році ця хімічна лабораторія АН УРСР була перетворена в Інститут хімії АН УРСР, а у 1945 році заклад перейменовано в Інститут загальної та неорганічної хімії АН УРСР. З 1993 року цей інститут носить ім'я свого засновника – Володимира Івановича Вернадського. Автор цієї статті у 1972 році захистив свою кандидатську дисертацію саме в цьому науково-дослідному інституті.

У Москві існує Інститут геохімії й аналітичної хімії імені В.І.Вернадського РАН, у Києві центральна бібліотека має назву: Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського.

У грудні 1944 року 82-річного Володимира Івановича відвідав його учень і друг Олександр Павлович Виноградов. Вони довго розмовляли про шляхи розвитку природознавства. На другий день за сніданком сталася катастрофа – крововилив у мозок, Володимир Іванович не міг говорити, язик не діяв. Через деякий час він втратив залишки свідомості і вже більше не приходив до тями. Через 30 днів – 6 січня 1945 року помер.

Ставлення Вернадського до «українського питання» часто було суперечливим. З одного боку, він визнавав необхідність розвитку української мови, культури, освіти – з іншого боку, заперечував проти швидкої українізації, спочатку розглядав Українську академію наук як регіональне відділення Петербурзької АН, але потім перейшов на позицію незалежності АН України. В.І.Вернадський перед смертю написав свої спогади, в яких зазначав: «Я вірю у велике майбуття і України, й Української академії наук...».

Л 67 LIMES. Науковий вісник Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці II. 2018/Том V. Редакційна колегія: Ільдико Орос (головний редактор), Єлизавета Молнар Д (відповідальний редактор) [та ін.] – Берегове–Ужгород: ЗУІ ім. Ф.Ракоці II – ТОВ «РІК-У», 2018. – 220 с. (угорською, українською та англійською мовами)

ISSN 2411-4081

Науковий вісник «LIMES» засновано у 2014 році та видається за рішенням Вченої ради Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці II. У науковому віснику публікуються наукові статті викладачів та студентів Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці II, а також дослідження українських та іноземних учених угорською, українською та англійською мовами. Цей том «LIMES» об'єднує праці з економіки, математики, фізики, біології, педагогіки, історії та суспільствознавства.

УДК 001.89(058)

Наукове періодичне видання

LIMES

Науковий вісник
Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці II

2018 р.
Том V

**Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
Серія КВ №20762-10562Р від 08.05.2014 р.**

*Рекомендовано до друку Вченою радою Закарпатського угорського інституту ім. Ф. Ракоці II
(протокол № 5 від 19.12.2018 р.)*

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР:

Ільдико Орос, кандидат педагогічних наук (кафедра педагогіки та психології, ЗУІ ім. Ф. Ракоці II)

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ РЕДАКТОР:

Єлизавета Молнар Д, доктор філософії з гуманітарних наук, спеціальність «історія»
(кафедра історії та суспільних дисциплін, ЗУІ ім. Ф. Ракоці II)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Адальберт Бовді, доктор фізико-математичних наук, професор
(кафедра математики та інформатики, ЗУІ ім. Ф. Ракоці II)

Адальберт Рац, доктор філософії з природничих наук, спеціальність «науки про землю: петрологія»
(кафедра історії та суспільних дисциплін, ЗУІ ім. Ф. Ракоці II)

Бейла Надь, кандидат біологічних наук, доцент (кафедра біології та хімії, ЗУІ ім. Ф. Ракоці II)

Віра Протопопова, доктор біологічних наук, професор (кафедра біології та хімії, ЗУІ ім. Ф. Ракоці II)

Золтан-Шандор Варга, доктор біологічних наук, професор-емерит
(кафедра еволюційної зоології та біології людини, Дебреценський університет)

Йосип Молнар, кандидат географічних наук (кафедра географії та туризму, ЗУІ ім. Ф. Ракоці II)

Лорант-Денеш Давід, габілітований доктор у галузі «регіональні науки», професор
(Інститут економіки та розвитку регіонів, Університет ім. Святого Іштвана)

Маргарета Кейс, кандидат історичних наук (кафедра філології, ЗУІ ім. Ф. Ракоці II)

Марія Ген, кандидат біологічних наук, габілітований доктор у галузі «науки про довкілля»
(кафедра ботаніки, Університет ім. Святого Іштвана)

Олександр Бергхауер, кандидат географічних наук (кафедра географії та туризму, ЗУІ ім. Ф. Ракоці II)

Роберт Бачо, доктор економічних наук (кафедра обліку і аудиту, ЗУІ ім. Ф. Ракоці II)

Юрій Жигуц, доктор технічних наук, професор (кафедра математики та інформатики, ЗУІ ім. Ф. Ракоці II)

ВІДПОВІДАЛЬНИ ЗА ВИПУСК:

Василь Брензович, кандидат історичних наук (Благодійний фонд за ЗУІ)

ТЕХНІЧНЕ РЕДАГУВАННЯ: Олександр Добош

ВЕРСТКА: Вікторія Товтін, Олександр Добош

КОРЕКТУРА: Ільдико Гріца-Варцаба, Томаш Врabelь, Олександр Кордонець

ОБКЛАДИНКА: Ласло Веждед

УДК: Бібліотечно-інформаційний центр «Опацої Черє Янош» при ЗУІ ім. Ф. Ракоці II

За зміст опублікованих статей відповідальність несуть автори.

Друк наукового вісника здійснено за підтримки уряду Угорщини.

Засновник: Благодійний фонд Закарпатського угорського педагогічного інституту (від 2016 року Благодійний фонд За Закарпатський угорський інститут)

Видавництво: Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II (Адреса: пл. Кошута 6, м. Берегове, 90202. Веб-сторінка: www.kmf.uz.ua Електронна пошта: foiskola@kmf.uz.ua Тел.: (00 380-3141) 4-28-29) та ТОВ «РІК-У» (Адреса: вул. Гагаріна 36, м. Ужгород, 88000. Електронна пошта: print@rik.com.ua)

Поліграфічні послуги: ТОВ «РІК-У»

Шрифти «Times New Roman» та «Minion pro».

Папір офсетний, щільністю 80 г/м². Ум. друк. арк. 25,6. Формат 60x84/8.

Замовл. № 313. Тираж 300.